

גליון תתקעט • ערש"ק פרשת בלק

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

„וישא משרו“ – היכן המשר?

השתדלות יחד עם בטחון בה' – כיצד?

גדר לימוד תורת בנין בית המקדש

הוצאת הנשמה „מאהורי מסך הברזל“

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאלו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מגפשו ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'קראת שבת' (גליון תתקט) היר"ל לפרשת בא, ובו אוצר בלום בעניי הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מצויבאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"צ.

◇ ◇ ◇

במדור "מקרא אני דורש", יתבארו מקורותיו של רש"י לכך שהפסוק "כעת יאמר ליעקב" וגו' כולל ב"פשוטו של מקרא" נבואות נפלאות על כך שבני ישראל ישובו לפני הקב"ה, וילמדו תורה מפיו, ו"מחיצתן לפני מלאכי השרת".

המדור "יינה של תורה" עוסק בנבואה שבהפטר פרשתנו, שבני ישראל יהיו במצב ש"לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם", ויבואר מהו ענין ביטחון מיוחד זה שיה' לעתיד לבוא, כיצד שייכת עבודה זו גם בזמן הזה, ומדוע נבואה זו שייכת במיוחד לפרשתנו.

במדור "חידושי פוגיות" הובא רגל ימי בין המצרים שקנ"ט בגדר לימוד תורת הבית בזמן הזה, דמיוק בלשון הרמב"ם בגדר מצות בניית המשכן נמצא דגם בזמן הזה ישנו לחיוב בנין מקדש, ומביא לשון המדרש בדברי הקב"ה ליחזקאל שבזמן הזה "בנין ביתי בטל" ולכן על ישראל ללמוד תורת הבנין ש"אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית", ומבאר ע"פ הנ"ל שבלימוד תורת הבית בזמן הזה, מתקיים חיוב בנין הבית כך שאין "בנין ביתי בטל".

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שברך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בחבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמינות הדברים.

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דורש מה ענין "מלאכי השרת" לברכת בלעם?

"יושבין לפניו" - הרי נאמר "עמדו ואשמעו" ? / בין מלאכים סתם / ל"מלאכי השרת" / הזמן ש"תיגלה חיבתך" כמו במתן תורה / ביאור פירוש רש"י על "כעת יאמר ליעקב"

(ע"פ לקסי שוהת ח"ה עמ' 262 ואילך)

ה. פנינים עיונים וביאורים קצרים

"וישא משלו" - היכן הוא המשל?

הדמיון בין דוד המלך למלך המשיח

י. יינה של תורה דרכי הטבע ובטחון בהש"ת

ההשתדלות הטבעית אינה סתירה לביטחון בהש"ת / לא לשבור הטבע אלא לזכור ולקדשו / ביטחון בהש"ת ולא על טבע הצמיחה / אריכות התפילה אינה יכולה לפגום בפרנסה / "לא יקווה לאיש" - דרוקא בערבות מואב

(על פי לקסי שוהת ח"ה עמ' 258 ואילך)

ט. פנינים דרוש ואגדה

אהבה שמהפכת את השנאה

ברכת בלעם - ביטול טענת לבן

י. חידושי סוגיות לימוד תורת הבית

מביא פלוגתא הרמב"ם והסמ"ג מאיזה כתוב למדו מצות בנין הבית, ויחדש דלהרמב"ם נמצא דבאמת גם בזמן הזה איתא לחיוב הבנין אלא שאר"י רביע עלן שא"א לקיים החיוב, ועפ"ז יבאר בדברי המדרש גבי לימוד תורת הבית, שהלימוד אינו רק הכשר לידע אופן קיום המצוה אלא ב"י גופא מתקיימת המצוה עתה

(פנינים מנחם ח"ג סי' י - ע"פ לקסי שוהת ח"ה עמ' 411 ואילך)

יג. תורת חיים התחזקות לאחר הנפלאות

יד. דרכי החסידות לימוד נגלה וחסידות, ועבודה בפועל

טז. שיחות קודש להוציא את הנשמה "מאחורי מסך הברזל"

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: *5707 orhachasidutil@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

מה ענין "מלאכי השרת" לברכת בלעם?

"יושבין לפניו" – הרי נאמר "עמדו ואשמעה"? / בין מלאכים סתם ל"מלאכי השרת" / הזמן ש"תיגלה חיבתן" כמו במתן תורה / ביאור פירוש רש"י על "כעת יאמר ליעקב"

"כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל" (פרשתנו כג, כג). ומפרש רש"י את חציו השני של הכתוב:

"כעת יאמר ליעקב וגו' - עוד עתיד להיות עת כעת הזאת, אשר תגלה חיבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם 'מה פעל א-ל'; וזהו שנאמר 'והיו עיניך רואות את מוריד'."

ולמדו המפרשים (רא"ם. שפתי חכמים. ועוד), שלפי רש"י הכתוב מתכוון להשוות בין המצב דלעתיד לבוא למה שהי' באותה שעה, "כעת הזאת" שבה דיבר בלעם;

ובא זה בהמשך למה שנאמר בכתוב הסמוך: "ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך לך בו" (כג, כא), שפירושו "לשון חיבה וריעות" – והיינו, שהקב"ה מחבב את ישראל "כעת הזאת", וכמו כן עתיד להיות עוד זמן כזה שאז "תיגלה חיבתן לעין כל".

[ובנחלת יעקב כאן: "כ"ף הדמיון נאמר על כלל החיבה, שתהי' לעתיד חיבה כמו שמראה עכשיו חיבה בכל הסיפור, שאינו מרשה לקללם ו'הן עם לבדד ישכון' ואינו מביט באון ועמל שלהם 'ותרועת מלך בו'... תיגלה החיבה לעין כל אבל עכשיו היא בהסתור ובצנעא"].

אך אין בזה הסבר להאריכות בדברי רש"י:

בשלמא כללות הענין שלעתיד לבוא "תיגלה חיבתן לעין כל" – מובן הדבר מפשט הכתוב, אבל כיצד למדים אנו מכאן את כל הפרטים:

(א) "שהן יושבין לפניו",

(ב) "ולומדים תורה מפיו",

ג) "ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת",

ד) "וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך"?

ב. ויש לומר בזה:

הלשון "כעת" בכ"ף קמוצה מורה על זמן ידוע, כאילו נאמר "כמו העת" - העת הידועה (ראה מירא דכיא על רש"י). וכיון שמדובר כאן על חיבתם של ישראל, הרי הכוונה היא להעת הידועה בענין זה.

ובכן, הזמן הידוע - שבו חיבתו של הקב"ה לעם ישראל היתה ניכרת בגלוי, הוא הזמן של מתן תורה, שאז אמר הקב"ה (יתרו יט, ה) "והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ", ומפרש רש"י שם ש"סגולה" היינו "אוצר חביב", והקב"ה אומר על ישראל שהם יהיו חביבים עליו מכל האומות - וכלשון רש"י שם: "סגולה משאר אומות. ולא תאמרו 'אתם לבדכם שלי, ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא חיבתכם ניכרת'; כי לי כל הארץ, והם בעיני ולפני לכלום".

ומכיון שהכתוב בא לומר שהעת דלעתיד תהי' דומה לה"עת" הידועה, הזמן של מתן תורה - לכן רש"י מבאר שאז ילמדו ישראל "תורה מפיו" של הקב"ה, כשם שבמתן תורה למדו תורה מהקב"ה בעצמו (עשרת הדברות ששמעו מפי הגבורה).

ג. אמנם לכאורה קשה על כך, שהרי במתן תורה מצינו שלבני ישראל הי' קשה לשמוע מפי הגבורה ממש, ולכן אמרו אז למשה "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות" (יתרו כ, טז) - וכן הוה, ש"ויעמוד העם מרחוק ומשה (דוקא) נגש וגו'" (יתרו כ, יח); ואם כן, איך אפשר לומר שלעתיד לבוא יחזרו ישראל וילמדו "תורה מפיו" של הקב"ה?

על זה מביא רש"י שמקרא מפורש הוא (ישעי' ל, כ) - "והיו עיניך רואות את מוריך": הקב"ה יהי' אז "מוריך" של ישראל, ובאופן ש"והיו עיניך רואות".

ולבאר יותר החידוש בהזמן דלעתיד לבוא לגבי מה שכבר הי' במתן תורה, דייק רש"י "שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו":

[אין כוונת רש"י באומרו "יושבין" לשיבה כפשוטה (ההיפך מעמידה) - כי לכאורה אין זה נוגע כלל לתוכן הענין (ואדרבה, אם נכנסים לזה הרי מסתבר לומר שבמצב זה שבו לומדים תורה מפיו של הקב"ה ו"עיניך רואות את מוריך" צריכים להיות עומדים!]

- וע"ד "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם" (בהעלותך ט, ח), אלא]

הכוונה ב"יושבין לפניו" היא במובן של קביעות והתיישבות: במתן תורה היתה התגלות של הקב"ה כדבר חד פעמי ולזמן קצר, ואילו עתה יהי' זה באופן של "שיבה" וקביעות, וכפי שפירש רש"י כמה פעמים ששיבה הוא "לשון עכבה" (תזריע יב, ד. פרשתנו כב, ח).

ד. ועדיין לא נתבאר: מה ענין "מלאכי השרת" לכאן?

והביאור בזה:

הבעת חיבה באופן גלוי מתבטאת בהשוואה לאחרים, וכשם שהי' במתן תורה (וכנ"ל ס"ב) שהקב"ה אמר "והייתם לי סגולה מכ"ה העמים כי לי כל הארץ", והיינו, שחיבתו של הקב"ה לעם ישראל מתבטאת בזה שקיימים עמים נוספים ושוללים אותם, שדוקא כך מודגש שהקב"ה מחבב דוקא את בני ישראל;

ומעתה בנידון דידן, מכיון שמדובר על זה שהקב"ה יראה את חיבתו לבני ישראל בזה שילמדו "תורה מפיו" - צריך הדבר להיות מודגש על ידי השוואה למלאכים:

לאומות העולם הרי מלכתחילה אין כל שייכות ללימוד התורה, ואין בזה חידוש; החידוש הוא שאפילו מלאכים עציונים - גם כלפיהם תהי' בולטת מעלת ישראל, שהם ילמדו תורה מפיו של הקב"ה באופן ש"מחיצתן לפנים ממלאכי השרת" והמלאכים ישאלו אצלם "מה פעל א-ל".

ובזה גופא מדייק רש"י "מלאכי השרת":

יש מלאכים הפועלים בשליחותו של הקב"ה למטה, וכמו שמצינו כמה פעמים במקרא - מלאכים שבאו לאברהם ולסדרם (וירא יח, ב), להגר (לך טז, ז ואילך), ועוד. וכן בפרשתנו גופא - "מלאך ה' בדרך לשטן" לבלעם (כב, ב ואילך);

אך החידוש כאן הוא שמעלת ישראל תהי' אפילו ביחס ל"מלאכי השרת", אלו שמקומם למעלה וענינם הוא לשרת כביכול את הקב"ה!

[ולהוסיף, שמצינו כעין זה גם בהמשך הזמן שלאחר מתן תורה (ולפי זה יומתק לשון רש"י "כעת הזאת") - כמו שכתוב בפ' תשא (לג, ז): "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה.. וקרא לו אהל מועד, והי' כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד וגו'". ומפרש רש"י: "אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכניה, חבריהם אומרים להם הרי הוא באהל של משה" - אלא שלעתיד לבוא יהי' זה בגלוי באופן שאפילו אומות העולם ידעו מכך].

הדמיון בין דוד המלך למלך המשיח

אַרְאֵנוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא
קָרֹב דְּרֹךְ בּוֹכֵב מֵיַעֲקֹב
(כד, יז)

כתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"א): "התורה העידה עליו (על מלך המשיח) כו', אף בפרשת בלעם נאמר ושם ניבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד כו' ובמשיח האחרון שעומד מבניו כו', ושם הוא אומר אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח", וממשיך לבאר בדרך זו את שאר פסוקי הנבואה.

וצריך ביאור: לאיזה צורך הזכיר הרמב"ם גם את נבואת בלעם על ה"משיח הראשון שהוא דוד", והרי כל כוונתו בדבריו היא להוכיח שהתורה העידה על מלך המשיח, ומלכות דוד מאי בעי הכא?

ויש לומר הביאור הזה:

בתחילת הלכה זו כתב הרמב"ם: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם".

והיינו, שהרמב"ם מגדיר את מהותו של מלך המשיח כמי שבימיו תחזור לישראל היכולת לקיים כל התורה והמצוות, כולל המצוות התלויות במלך, בבית המקדש, ובהיות כל ישראל על אדמתם. ובזה הוא "מחזיר מלכות דוד ליושנה", כי מצב זה התקיים לראשונה בימי דוד, שהי' מלך על כל ישראל, וסיים את כל המלחמות עם האומות מסביב, ובימיו התחילו ההכנות לבנין בית המקדש.

ועל פי זה יש לומר שענין זה הוא שמוכיח הרמב"ם מנבואת בלעם שגדרו של משיח הוא להחזיר "מלכות דוד", כפי שמצינו בנבואה זו, שכל מה שניבא על דוד חוזר ומנבא על מלך המשיח.

"וישא משלו" – היכן הוא המשל?

כִּי מֵרֹאשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ וּמִנִּבְעוֹת אֲשׁוּרֵנוּ
אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּרֹאשֵׁיתָם וּבְתַחֲלֵת שְׂרִישֵׁיהֶם, וְאֲנִי
רֹאֶה אוֹתָם מְיוֹסְדִים וְחֻזְקִים כְּצוּרִים וּבְעוֹת
הַלָּל, עַל יְדֵי אֲבוֹת וְאִמְהוֹת (כג, ט. רש"י)

צריך ביאור: מה ראה רש"י להוציא את הכתוב מידי פשוטו, ולא לפרש דברים כפשטן (כמו שפירשו הראב"ע (בפי' הא'), רמב"ן, ועוד) שבלעם ראה את בני ישראל מראש ההר ("ראש צורים")?

ויש לומר:

בתור הקדמה לנבואת בלעם נאמר (כג, ז): "וישא משלו ויאמר", וכן בכל נבואותיו הבאות. ואכן, בנבואות הבאות מצינו שהשתמש בלעם במשלים, כגון: "כתועפות ראם" (שם כב), "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" (שם כד), "כנחלים נטיו, כגנות עלי נהר, כאהלים נטע ה'", כארזים עלי מים" (כד, ו), "דרך כוכב מיעקב" (שם יז).

אולם בנבואה זו, נבואתו הראשונה של בלעם - לכאורה אין שום משל: התחלתה "מן ארם ינחני בלק גוי", לכה גוי' מה אקוב גוי'" (כג, ח-ה) - אין בה משל, אלא דברים כהווייתם; וגם בדברי הברכה והשבח שבהמשך הנבואה, "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב גוי'" (שם ט), אין משל.

[אמנם, על הפסוק "מי מנה עפר יעקב גוי'" (שם, י) יש מפרשים (אבן עזרא, רמב"ן ועוד) שה"עפר" שאי אפשר למנותו הוא משל על הריבוי העצום של ישראל, אבל מפירוש רש"י "אין חשבון במצוות שהם מקיימין בעפר כו', אפר פרה ועפר סוטה, וכיוצא בהם" נמצא שפירש "עפר" כפשוטו, עפר ממש. וגם לפירושו הראשון, ש"עפר יעקב" מתייחס לילדים הקטנים - הרי אין כאן משל ל"עפר", אלא ש"עפר" הוא כינוי לקטנים (ראה חזקוני "עפרותיו של יעקב הם הבנים דקים", וראה באו"א בעה"ט שם)].

ואם כן, לא נותר לפרש כמשל אלא את המלים "מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו"; ולכן הוכרח רש"י להוציא מלים אלו מידי פשוטו, ולפרשן כמשל לתוקפם וחוזקם של ישראל.

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

דרכי הטבע ובטחון בהשי"ת

ההשתדלות הטבעית אינה סתירה לביטחון בהשי"ת / לא לשבור הטבע אלא לזככו ולקדשו / ביטחון בהשי"ת ולא על טבע הצמיחה / אריכות התפילה אינה יכולה לפגם בפרנסה / "לא יקווה לאיש" – דווקא בערכות מואב

בתחילת הפטרת פרשת בלק מתאר הנביא את מצב בני ישראל בגאולה העתידה: "והי' שארית יעקב בקרב עמים רבים . . אשר לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם" (מכה ו, ה). כאשר תבוא הגאולה העתידה, לא יסתמכו בני ישראל על עזרתם של בני אדם, אלא יבטחו ויקוו להשי"ת בלבד.

ויש להבין כיצד הפטרה זו היא "מעניינה של פרשה" (שו"ע ושו"ע אדמו"ר הזקן ריש סי' רפד), ובוודאי אין לומר שקוראים הפטרה זו רק משום שנזכר באמצעה "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב" וגו'. שהלא ההפטרה באה מעיקרה במקום קריאת פרשת השבוע בזמן הגזירה (אבודרהם סדר שחרית של שבת. לבוש ב"ח ט"ז ושו"ע אדמו"ר הזקן ריש סי' רפד), ואין די בפסוק אחד שיהי' תמורת הפרשה כולה, ומוכרחים לומר שישנו קשר חזק בין תוכן ההפטרה לתוכן המדובר בפרשה.

ההשתדלות הטבעית אינה סתירה לביטחון בהשי"ת

כאשר שולל הנביא מצב של "יקווה לאיש" ו"ייחל לבני אדם", אין הנביא מתכוון לשלול רק הנהגה של הסתמכות על בשר ודם, שעלי' נאמר "ארור הגבר אשר יבטח באדם" (ירמי יז, ה), אלא המכוון הוא לשלול אפילו מצב של "יקווה לאיש" שיש לו מקום על פי תורה. ואף על פי כן, בגאולה העתידה יהיו בני ישראל במצב מרומם ש"לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם".

ביאור העניין:

אודות השפעת ברכת השי"ת לאדם, אמרה תורה "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (ראה טו, יח), ודרשו חז"ל בספרי "יכול יהא יושב ובטל, ת"ל בכל אשר תעשה". והיינו שעל פי תורה "אין סומכין על הנס" (ראה פסחים סד, ב. ועוד), אלא צריך האדם לעסוק במלאכה ומסחר באופן שיכול הוא להרוויח פרנסתו בדרך הטבע, ואזי ישפיע השי"ת ברכתו בתוך ה"כלי" הטבעי שהכין היהודי.

וכאשר עוסק האדם במסחר על פי הטבע, עליו להתנהג לפי חוקי הטבע ולסמוך על בני אדם. ואף על פי כן לא עליו אמרה תורה "ארור הגבר אשר יבטח באדם", כי "ארור" נאמר על ביטחון בדרכי הטבע עצמן שהן שולטות ומשפיעות ח"ו, אך הוא יודע שאין חוקי המסחר עצמם מזמנים לו ההשפעה, ורק השי"ת הוא המנהיג את העולם והוא משפיע לו ברכה דרך חוקי הטבע.

והנה, כאשר מתבוננים בנבואה "אשר לא ייחל לאיש ולא יקווה לבני אדם", אפשר להבין אשר בזמן הגאולה תבוא ההשפעה לבני ישראל באופן ישר מהשי"ת באופן המשדד את חוקי הטבע. ומכיוון שלא תהא ההשפעה תלוי' בחוקי הטבע והמסחר, על כן "לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם".

אמנם, באמת אי אפשר לומר כן. מטרת בריאת העולם ונתינת התורה לישראל אינה בכדי לשבור את הטבע ולבטלו, אלא בכדי שבני ישראל יגלו כיצד הטבע עצמו גם הוא גילוי מאיתו ית', ואינו מסתיר ומעלים עליו (ראה לקוטי דיבורים ח"ד תשנב, ב).

ונמצא שגם לעתיד לבוא תבוא ההשפעה לאדם בדרך חוקי הטבע, אלא שאז לא יהי' מקום לטעות שהטבע יש לו מציאות עצמאית, או שלפלוני ואלמוני יש שליטה על פרנסתו. וכאשר אדם יעזור לחברו בפרנסתו, יהי' ברור שאין זו עזרתו של האדם המסייע כי אם עזרת ה'.

ביטחון בהשי"ת ולא על טבע הצמיחה

ביאור העניין:

כאשר יהודי עושה את השתדלותו בפרנסה, "בכל אשר תעשה", יתכנו שני אופנים בהשקפתו על דרכי הטבע:

א. ברור לאדם שהטבע אינו אלא "כגרזן ביד החוצב בו", שבוודאי אין לגרזן כח וממשלה אלא כל פעולתו היא פעולת האוחזו וחוטב בו (ראה ספר המאמרים תרנ"ז עמ' נו ואילך. ועוד); אך יחד עם זאת, רואה הוא שהשי"ת יצר את חוקי הטבע ומשפיע את ההשפעה דרכם דווקא, ולכן הטבע תופס מקום אצלו, וכללי המסחר ותהלוכותיו הם חשובים בעיניו.

ב. הוא אינו מחשיב את הטבע למאומה. כל ענייני המלאכה והמסחר הם בעיניו רק אמצעי לקיים את מצוות השי"ת לעשות כלי לפרנסתו. וברור אשר החשיבות היחידה ניתנת למצוות ורצון השי"ת, ואין שום ערך וחשיבות לענייני המסחר כשלעצמם.

דרגה זו מתבארת בדרשת הגמרא (שבת לא, א) על הפסוק (ישעי' לג, ו) "והי' אמונת עתך" וגו' – "אמונת זה סדר זרעים", ופירושו בירושלמי (הובא בתוד"ה אמונת שם), דשייכות האמונה לזרעים היא מה ש"מאמין בחי העולמים וזורע".

והנה, לכאורה אינו מובן מה עניין אמונה לזריעה, הלא כך הוא טבע העולם שכאשר זורעים צומחת תבואה, ואין נפקא מינה אם זרע יהודי או נכרי, או אפילו עם הרוח נשאה זרעים אל מקום הראוי לצמיחה. וטבע הצמיחה קבוע באדמה על פי ציווי השי"ת (נח ח, כב) "זרע וקציר גו' לא ישבותו"!

ואף על פי כן, יהודי אינו מסתמך על חוקי הטבע משום שאין הוא מחשיבם והם אינם תופסים מקום אצלו. הוא זורע אך ורק משום שהבורא ית"ש ציווהו לזרוע, והוא מאמין וסמוך ובטוח בו שיזמין לו את צמיחת התבואה.

אריכות התפילה אינה יכולה לפגוע בפרנסה

הפרש זה בין שתי ההשקפות על חוקי הטבע, יש לו גם נפקא מינה בפועל ממש:

יהודי שאצלו חוקי הטבע תופסים מקום, הרי לפעמים נראה לו שההשתדלות לפרנסה סותרת לתורה ומצוותי'. ועל דרך משל: חושש הוא שאם יאריך בתפילה בכוונה כראוי יפסיד אפשריות ריווח ממון; ועל דרך זה נדמה לו שאם ייתן לצדקה סכומים גדולים, אזי יחסר לו ממון להשקיע בעסקו.

וגם אם הוא מצליח להתגבר על יצרו, הרי זה נעשה בדרך מלחמה. נפשו האלוקית טוענת שעליו להפסיד ממון ולעבוד את השי"ת כראוי, ואילו היצר הרע דוחקו להקל בעבודת השי"ת ולהשקיע יותר בעסקו. וגם כאשר הנפש האלוקית מנצחת, תמיד ישנו החשש שבהמשך ינצח הצד הבלתי טוב.

אך יהודי שאינו מחשיב כלל את הטבע, הרי אצלו מלכתחילה אין מלחמה: כל עסק הפרנסה הוא רק בכדי לקיים את הוראת התורה "בכל אשר תעשה". אין אצלו הפרש בין "כל מעשיך" לבין ה"לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב), אלא כל מעשיו ועסקו הן עבודת ה' ממש. וממילא פשוט אצלו שעליו לעסוק בתפילה ובתורה ומצוות' כראוי, בלא שום ויתורים, ואז לפנות למצוות "בכל אשר תעשה". ובוודאי שאין מצווה סותרת למצווה, אלא אדרבא "מצווה גוררת מצווה".

וזהו דרגת הביטחון שעליו מדובר בהפטרה. כאשר תבוא הגאולה, יוסרו ההעלמות וההסתרים על גילוי הבורא ית"ש. ואז יהי' ניכר בגלוי כיצד אין הטבע מציאות לעצמו, אלא הוא בידי ה' כגרזן ביד החוטב.

וממילא, אף שהשפעה תמשיך לבוא בדרך הטבע, מכל מקום יראו במוחש כיצד כל מהותה היא שפע מאת השי"ת. ואז יהיו כל בני ישראל במצב של "לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם".

"לא יקווה לאיש" – דווקא בערבות מואב

והנה, בהיות בני ישראל במדבר, לא הי' כל כך מקום וחשש לטעות בעניין השפעת השי"ת לבני האדם. הי' ניכר בגלוי כיצד יורד מן לכל אחד כפי מידתו המדויקת, וכל השפעותיהם של בני ישראל באו מאת השי"ת בגלוי.

אך פרשת בלק מדברת בתקופת הכניסה לארץ ישראל, בהיותם "בערבות מואב מעבר לירדן ירחו" (ס"פ חוקת). בארץ ישראל אדם זורע וחורש ומקבל פרנסתו בדרך הטבע. ואזי נוצר מקום לטעות של החשבת חוקי הטבע, ואף לטעויות חמורות יותר (וראה במקור הדברים שזהו תוכן חטא בעל פעור).

ועל כן קוראים בשבת זו את הפטרת "והי' שארית ישראל", בכדי למנוע את החשבת ענייני העולם, וללמד את ההשקפה הראוי' על חוקי הטבע ודרכי השגת הפרנסה.

אודות בני יעקב "הבנות בנותי והבנים בני" (ויצא לא, מג), בא בלעם שהי' מזרע לבן וביטל טענה זו, באמרו "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", דקאי על האבות והאמהות.

וביאר הדברים בעבודת האדם לקונו:

הסדר שקבע הקב"ה בעולמו הוא "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (ראה טו, יח), היינו שהשי"ת נותן פרנסתו והצטרפויותיו של האדם, ע"י שהאדם מכין "כלי" שבו תשרה ברכת ה', והוא עסק הפרנסה שהאדם עמל בו.

והנה, עלול האדם לחשוב ח"ו שבעת העסק, כאשר הוא עוסק בדברים גשמיים, אין הפרש בינו לבין אינו יהודי להבדיל. ואכן זו היא טענת לבן "הבנות בנותי והבנים בני" שגשמיותם של ישראל שייכת ללבן ח"ו.

אבל האמת אינה כן, כמו שלמדנו מהאבות, שעליהם אמרו רז"ל (בראשית רבה פמ"ו, ו) "האבות הן הן המרכבה", דכמו שמרכבה אין לה רצון עצמי, והיא רק כלי בידי הרוכב היושב בה ומנהיגה כמו כן האבות, "כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עולם הזה, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם" (תניא פכ"ג). ואף שהאבות התעסקו גם בעניינים גשמיים וצרכי גופם וכיוצא בזה, הרי התעסקות זו גופא הייתה אצלם חלק מעבודת הבורא ית', וגם במעשים אלו הם היו "מרכבה" לבורא ית"ש.

וזהו מה שהודה בלעם "מראש צורים אראנו", שכאשר יהודי מתעסק בדברים הגשמיים לשם שמים, אזי הוא שייך בכל עניניו אך ורק להשי"ת, כמו האבות הקדושים.

וכן צריכה להיות הנהגת כל איש ישראל, שגם כאשר הוא עוסק בעניני פרנסתו ובצרכי גופו, צריך הוא לשית אל לבו שכל עיקר התעסקות זו הוא מפני שהשי"ת חפץ שגם הדברים הגשמיים יודכחו ויהיו ראויים להיות דירה לו ית', על ידי שמתעסק בהם כראוי על פי התורה לשם שמים ולעבודתו ית'. וכאשר הכרה זו מורגשת בלב, אזי גם בעת ההתעסקות בגשמיות אין הוא נפרד מהשי"ת.

אהבה שמהפכת את השנאה

וַיִּקַּם בְּלָעַם בְּבֶקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת אֹתוֹ

מבאן שהשנאה מקלקלת את השרה, שחבש הוא בעצמו.

אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר

וישכם אברהם בבוקר ויחביש את חמורו (כב, כא. רש"י)

יש לבאר דברי רש"י אלו בעבודת האדם לקונו:

מבואר בספר התניא (פ"ו), שאדם העובר עבירה, כגון האוכל מאכלות אסורות וכדומה, גם אם אח"כ יעשה תשובה ויעסוק בתורה ובעבודת ה', אינו יכול להעלות עמו את ניצוצות הקדושה הטמונים בתוך הדברים האסורים שנכשל בהם, מפני שהם "אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם".

אך זאת יוצאת מן הכלל, שאם עשה האדם תשובה מיוחדת, "תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית" - אזי "זדונות נעשו לו כזכויות", היינו שניצוצות הקדושה שבדברים שחטא בהם עולים ונהפכים לקדושה (כפי שנתבאר בתניא שם בטעם הדבר).

וזהו הרמז בדברי רש"י:

"השנאה מקלקלת את השורה" קאי על אדם העובר עבירה, שבזה הרי הוא מקלקל ועובר על שורת הדין, וקלקול זה בא לו מהשנאה שיש ביצר הרע שבו לעניני קדושה ורצון השי"ת.

ועל זה אומר הקב"ה "כבר קדמך אברהם אביהם": לכל איש ישראל ניתנה בירושה אהבתו היתרה של אברהם אבינו להקב"ה, והיא הנותנת לו את הכח לאותה תשובה מאהבה רבה, ואהבה זו "מקלקלת את השורה" שגם אותם עניינים שמצד שורת הדין אי אפשר לבררם ולהעלותם לקדושה, הרי ע"י תשובה באהבה יתירה זו "מתקלקלת השורה", וניתן להעלותם ולקדשם.

ברכת בלעם – ביטול טענת לבן

כִּי מֵרָאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבְּעוֹת אֲשֻׁרֹנּוּ

כי מראש אלו אבות ומגבעות אלו אמהות

(כב, ט. במדבר"ר פ"ב, יט)

יש לבאר הכוונה בזה, ע"פ מאורז"ל (סנהדרין קה,

א) "הוא בעור כו' הוא לבן הארמי", וכיון שלבן טען

המדרש החדש

עיון ופירוש בסוגיות הפרשה

לימוד תורת הבית

מביא פלוגת הרמב"ם והסמ"ג מאיזה כתוב למדו מצות בנין הבית, ויחדש דלהרמב"ם נמצא דבאמת גם בזמן הזה איתא לחיוב הבנין אלא שארי רביע עלן שא"א לקיים החיוב, ועפ"ז יבאר דברי המדרש גבי לימוד תורת הבית, שהלימוד אינו רק הכשר לידע אופן קיום המצוה אלא כי נפא מתקיימת המצוה עתה

גם בלשון הסמ"ג ד"זמן מצוה זו של בנין בית הבחירה לא הגיע עד ימי דוד". אבל בהך קרא דועשו לי מקדש לא נאמר שום תנאי אימתי חייבים במצוה זו, ואדרבה הקיום הראשון הי' בעשיית המשכן במדבר דוקא שהוא בחוץ לארץ, ועל כרחך צריך לומר שקיום מצוה זו אינו תלוי בארץ דוקא. ואע"פ שלאחרי שנבנה המקדש בירושלים שוב נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה', כמ"ש הרמב"ם להלן (בהלכה ג), הרי איסור זה נלמד מקרא אחר (עיי' רמב"ם שם), ולא מותנה בגוף החיוב דועשו לי מקדש.

ועפ"ז יוצא לנו נפקותא גם לזמן הזה, דלדעת הסמ"ג דקיום מצוה זו מותנה במצב של מנוחה מאויבים א"כ עדיין לא הגיע זמנה של מצוה זו בחוץ לארץ ובזמן הגלות, משא"כ לדעת הרמב"ם הרי גם בזמן הזה ובחוץ לארץ חל הציווי דועשו לי מקדש אלא שבהיותנו בגלות ארי' הוא דרביע עלן ופטורים ממנה מחמת אונס.

ברמב"ם ריש הלכות בית הבחירה: מצות עשה לבנות בית לה' כו' שנאמר (תרומה כה, ח) ועשו לי מקדש. הנה בכסף משנה מביא דעת הסמ"ג שלמד מצוה זו מקרא דוהי' המקום אשר יבחר ה' גו' (פ' ראה יב, יא), ולא ניחא לי' למילף לה מקרא דועשו לי מקדש לפי דהך קרא במשכן שבמדבר איירי, והרמב"ם ס"ל דהציווי ועשו לי מקדש כלל הוא לכל מקום, בין למשכן שבמדבר בין לשילה ונוב וגבעון בין לבית עולמים. ע"ש.

ולכאן יש כאן פלוגתא בגדר חובת בנין המקדש אי הוי על דרך מצוות התלויות בארץ, דלדעת הסמ"ג שהמצוה היא מקרא דוהי' המקום אשר יבחר ה' גו' דקאי על ירושלים הרי חובה זו לבנות מקדש לא חלה אלא לאחר הכניסה לארץ, וכלשון הברייתא (ספרי, וכן בסנהדרין כ, ב. הובא בכס"מ שם) "ג' מצות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ", ואף גם זאת רק לאחר שהשיגו מנוחה מאויביהם (כדאיתא בסנהדרין שם) וכמפורש

עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן, ומהאי טעמא תיקנו לומר פרשת קרבנות בכל יום כמו שנפסק בשו"ע או"ח סי' א. ומשטחיות הלשון נראה ששניהם הם אותו הענין (ובפרט שבתנחומא שם הובאו שניהם בהמשך זל"ז, ע"ש).

אולם ע"פ משנ"ת יוצא שלימוד צורת הבית היו יתר על העסק בתורת קרבנות, שהרי קרבנות אין נוהגין אלא בזמן הבית (כמפורש בחינוך פ' ויקרא במצות קרבנות, ע"ש), אלא שהקב"ה מחשיב מעשה העסק בתורת קרבן כמו מעשה ההקדשה עצמו, ועד שהאדם מתכפר על ידי זה מעין הכפרה שעל ידי הבאת הקרבן, אבל סוף סוף אין לומר (לכאורה) שבמעשה לימוד תורת קרבן יש קיום מצות עשה דהבאת קרבן (שהרי מעיקרא אינה נוהגת אלא בזמן הבית). משא"כ גבי העסק בתורת הבית, שלדעת הרמב"ם מצות בנין המקדש היא גם בזמן הזה וגם בחו"ל כנ"ל, שוב ניתן לומר שבזמן הזה העסק בצורת הבית היא הדרך לקיים הך מ"ע, ככפנים. ועצ"ע.

ויש לבאר הדבר לפי פשוטו, דהלא כדי לבנות המקדש בפועל צריכים לידע תחילה צורת הבית ומוצאיו ומובאיו כו', כדי לידע איך לבנות אותו, וזהו שחידש הקב"ה ליחזקאל, דהלימוד בצורת הבית אינו הכשר מצוה לבד אלא כזה גופא הרי הם עוסקים בפועל בבנינו (אף שאי אפשר להם לבנות את הבנין הגשמי בזמן הגלות) ובמילא הרי זה קיום מ"ע דועשו לי מקדש.

ואין זו סתירה להא דכשאפשר לבנות המקדש בפועל אין יוצאים מצוה זו על ידי הלימוד בתורת הבית לחוד אלא צריכים לבנותו בפועל, כי הוא על דרך מה שמצינו לענין כפרה, דאף שבזמן הבית אין כפרה בלי קרבן, מ"מ "בזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים דאין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות כו'" (הלי

ובזה יבוארו היטב דברי המדרש (תנחומא פ' צו) וז"ל: אמר יחזקאל לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה כו' ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית כו' א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל [בתמי'] כו' גדול קרייתו בתורה כבנייתה כו' אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית. עכ"ל.

ולכאורה דברי המדרש הללו אין להם פירוש, דמה זה שאמר הקב"ה ליחזקאל "וכי בשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל", והלא זהו כל ענין החורבן שנחרב בית מקדשנו וגלינו מארצנו וא"כ ודאי דזה שבני נתונים בגולה היא סיבה מספקת שיהא בנין ביתי בטל.

אולם לפי משנ"ל מיושב כמין חומר, כי החיוב דבנין המקדש הוא בכל מקום ובכל זמן ולא נתבטל מחמת הגלות, אלא שלפועל אי אפשר לקיים ציווי זה כל זמן שאנחנו בגולה, וזהו שאמר הקב"ה שמעיקר הדין אין בנין הבית צריך להתבטל בשביל שבני"י נתונים בגולה, ולכן צוה ליחזקאל להודיע לבני"י צורת הבית כי על ידי שעסוקים בתורת הבית הרי זה נחשב כאילו עסוקים בבנין הבית.

ועפ"ז נראה לחדש עוד, דפירוש דברי המדרש "אני מעלה עליכם כאילו הם עוסקים בבנין הבית" הוא, שהעסק בתורת הבית הוא הוא קיומא דהך עשה דועשו לי מקדש בזמן הזה כשלא ניתן לבנות בית הבחירה. דהיות שגם בזמן הזה יש חלות חיוב דועשו לי מקדש כנ"ל, יש לומר שהעסק בתורת הבית הוא חלק מקיום הך חיובא.

[והנה, גם לענין קרבנות איתא בגמ' (סוף מנחות, ועיין גם תענית כז, ב) דכל העוסק בתורת קרבן מעלה

"כאילו", שהרי בפועל עוסקים רק בלימוד צורת הבית). ועוד יותר י"ל שהחידוש במדרש הוא שהקב"ה מחשיב לימוד זה כאילו גם החפצא דהבנין נבנה על ידי זה, היינו שזהו לא רק מעשה הגברא לחוד שהוא עסוק בבנין הבית (על ידי שלומד צורת הבית) אלא הרי זה נחשב "כאילו" גם הבית עצמו הולך ונבנה על ידי לימוד זה, ובמילא אין "בנין הבית בטל". וק"ל.

ומב"ל הלין נמצא, דשאני לימוד צורת הבית מלימוד שאר הלכות התורה שאינן נוהגות בזמן הזה, דבשאר ענינים הלימוד הוא מצד חובת ידיעת התורה (ועיין היטב בהלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן (פ"ב סי"א)), משא"כ בלימוד צורת הבית יש בו משום קיום מצוה דועשו לי מקדש, שהוא חובת גברא לבנות ולסעד בבנין המקדש, וכמ"ש הרמב"ם להלן בהלכות בית הבחירה (פ"א הי"ג) "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן כו' אנשים ונשים".

תשובה פ"א ה"ג, ולא מצינו שאדם שחטא בזמן הזה יהי' חייב להביא חטאת על כל עונותיו לכשיבנה המקדש כדי שיכופרו לו עונותיו [לכאורה צ"ע מהא דר' ישמעאל כתב על פנקסו לכשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה (שבת יב, א), והרי אין מביאין חטאת נדבה. אבל בכל אופן הרי לא מצינו ששאר תנאים ואמוראים יכתבו כמוהו, וגם לא הובא זאת ברמב"ם ושו"ע, ולא ראינו כן אצל אבותינו כו'. ומשמע שזה הי' חידושו של ר' ישמעאל דוקא. ונתבאר במ"א (ראה התוועדות ד' תשרי שנת תשמ"א)], דמאחר שאין לנו מזבח כפרה הרי בתשובה לחוד מתכפר לגמרי. וכמו"כ בעניננו, דכשלא ניתן לבנות המקדש הרי העסק בלימוד צורת הבית הוא הוא קיומא דהך עשה.

[ואף שמשלשון המדרש "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית" משמע שאין זה ממש עסק בבנין הבית, י"ל בשתים, חדא שהרי זה כאילו הם עוסקים גם במעשה הבנין (ועל זה שיך לומר רק

התחזקות לאחר הנפלאות

מובן, שזה שבקשתי ממנו להודיעני על השיפור, הכוונה בכך היתה לעוררו להתבונן כיצד השם יתברך מתנהג עמו בחסד וברחמים, ועל ידי זה תתחזק עוד יותר הטובה.

(הרמם מאמרות קודש חס"י עמ' כג)

הבעת תודה בדרך שהשי"ת רוצה בה!

לפני שבועות אחדים הראה השם יתברך את חסדו במה שקרה לה שאפשר לקרוא לזה בשם **נש**, באופן נורמלי זה צריך לעורר הכרת תודה להשם יתברך שהוא הרופא כל בשר ומפליא לעשות. והתודה צריכה לבוא לידי ביטוי בדרך **שהשם יתברך** רוצה, ורצונו נאמר באופן מדויק לכל ישראל ללא הבדל בין איש לאשה בתורתו הקדושה. ולכן קייתי שזה יעורר אצלה רצון ל... שבזה מקדשים את השם **ברבים**, ואם נדמה שזה קשה, הרי ביטוי התודה להשם יתברך בזה עוד יותר גדול, במילא יש לעשות זאת ביתר שמחה.

גם קיויתי שגם בנוגע לאחרים יה' ביטוי להכרת תודתה להשם יתברך, על פי מה שהוא - ברוך הוא - תובע בתורתו הק', להשפיע גם על סביבתה, שהם יהיו יותר יהודיים ובפרט בדברים הנעשים בפרהסיא, היינו שאנשים רבים רואים זאת.

לכן הפליאה אותי מאוד השמועה שהגיעה אלי, שהנש שאירע עמה התקבל כאירוע נורמלי, ולא זו בלבד שזה לא הביא עמו כל הכרת תודה והכרה של חסד השם יתברך להיות בעצמה נלהבת יותר וקרובה יותר ליהדות, אלא עוד מנצלים את ההשפעה שישנה על קרובים שהם יתייבצו נגד השולחן ערוך, שכאשר הולכים לחתן בת שחתונה היא יסוד לכל החיים, ירצו לעשות זאת הפוך ממנה שאומר השם יתברך בשולחן ערוך שלו. ומחשש שמא הכלה עצמה כן תרצה לעשות כפי שהשולחן ערוך מצוה, מחפשים להשפיע על ההורים שיעשו הפוך מהשולחן ערוך, וזהו הכרת התודה לאחר הנס שהשי"ת עשה!!

(הרמם מאמרות קודש חס"י עמ' יח)

תוספת אומץ בתורה ומצוה

נודעתי על ידי בנו האברך הנעלה איש חי רב פעלים וכו'... שי' על דבר הניתוח שצריך להיות לכבודו, והזכרתיו לרפואה שיעלה הניתוח יפה והשם יתברך ויתעלה ישלח דברו לרפואה קרובה ויוכל להוסיף אומץ בלימוד התורה וקיום המצוות ולהיות ממזכי הרבים אשר זכות הרבים תלוי בהם.

בודאי למותר להעירו אשר כשרואים נפלאות השם יתברך ויתעלה צריך להודות לשמו הגדול, והודאה זו הוא על ידי תוספת אומץ בתורה ומצוה, ובטח אשר גם כבודו ינהג במנהג ישראל טוב זה, ויוסיף על שעוריו בלימוד התורה, וכן במעשה המצוות בכלל, ומצות הצדקה בפרט מתאים ליכלתו.

מהנכון שינצל ימי היותו במדריד לחזק רוח הבחורים הלומדים במכללה שיה' חקוק בלבם ומוחם תמיד מקור מחצבתם דורות על דורות של בני ישראל חרדים ויראים לדבר ה' ולמצוות, ובהיות ידיעה זו ומחשבה זו תקועה בלבם ומוחם תמיד גם הם חזק יעמדו נגד כל הנסיונות העומדים בדרכם, אשר זה אך זה הוא הדרך להצלחה ואושר לכל אחד ואחת מישראל.

ואחתם השיחה מעין הפתיחה לשלום וברכה ולרפואה קרובה ממקור הטובה ולרוב נחת מבני ביתו שיחיו ומבנו הנעלה מר... שי' בפרט.

(אמרות קודש חס"י עמ' נרה)

ידוע המבואר בספרים הקדושים, שכאשר רואים חסדים מהשם יתברך, יש להעריך אותם במלוא המידה ולהודות לו באופן המתאים, היינו שהתודה באה לידי ביטוי בהוספה בענינים של תורה ומצוות, שכאשר מעריכים את הטובה שהשי"ת נתן, זה מחזיק את הברכות מהשם יתברך, והשם יתברך עוד מוסיף בזה, אך אם כשמגיעה הטובה, מקבלים זאת כדבר מובן מאליה ולפעמים אפילו כהמצאה אישית שהוא פעל בחכמתו וכדומה, הרי לא זו בלבד שאין זה מביא להוספה בתורה ומצוות אלא לפעמים אף להיפך, כי מרגישים בטחון בעצמם, ואם כן, אין זה פלא אם אחר כך המצב 'נתקע'.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקל"ה ד"ה נבג"מ ז"ל ע

לימוד נגלה וחסידות, ועבודה בפועל

שלשה אלה הנה כלם כאחד מוכרחים המה, ולא זו בלבד דאינו שייך לומר שהאחד ידחה או יורחה מפני חברו, אלא אדרבא הם מסייעים זה לזה, כמאמר ולא עם הארץ חסיד שצריך להיות לימוד הנגלה, ואמרו איזהו חסיד המתחסד עם קונו שצריך להיות לימוד החסידות, ותכלית הלימוד הלא היא העבודה בפועל

כולם כאחד מוכרחים המה!

במענה על מכתבו . . גודל תשוקתו להתקשרות אמיתית יכול להשביע רק כאשר ילמוד מאמרי חסידות שאמרתיו וכתבתי, ודבר זה נקרא היכרות כי בראיית פנים בלבד לא סגי.

ובדבר שאלתו בענין לימוד הנגלה ולימוד החסידות ועבודה בפועל הנרצה, ואינו יודע איך לסדר זמנו או לדחות איזה מהם מפני חברו.

שלשה אלה הנה כלם כאחד מוכרחים המה, ולא זו בלבד דאינו שייך לומר שהאחד ידחה או יורחה מפני חברו, אלא אדרבא הם מסייעים זה לזה, כמאמר ולא עם הארץ חסיד שצריך להיות לימוד הנגלה, ואמרו איזהו חסיד המתחסד עם קונו שצריך להיות לימוד החסידות, ותכלית הלימוד הלא היא העבודה בפועל.

שעות קבועות ללימוד

העבודה בפועל אין לה קבע בשעות היום, אם שעה או שתיים או חצי שעה, רק צריכים לתת על זה כמה זמן שדרוש, אמנם יכול הוא העובד לקיים בפועל בקבלת עול, ולאט לאט יבאר ויסביר לעצמו בהכרח ענין זה, או לקבוע ימים מיוחדים שבימים ההם יתעסק בעבודה שכלב בתפלה, ומסוגל לזה יותר יום שבת קודש.

אבל דבר הלימודים הן בנגלה והן בחסידות, יש להם קבע במשך שעות היום, וכל אחד לפי מהותו יכול לדעת כמה שעות ילמוד נגלה וכמה שעות ללימוד חסידות, וטוב יותר לשאול אצל הרב המשפיע.

רבותינו הק' גילו את המחלות וכתבו ספרי רפואות

ומ"ש הלא יש לפניו ש"ס גדול והרבה פוסקים מה שמוכרח ללמוד כו', כתיב לב חכם לימינו כו' צריכים לדעת מה שכבר למד ולהיות בשמחה על זה שכבר למד, ולא להתבהל ממה שעוד צריכים ללמוד כמאמר רז"ל ראשון ראשון משבר כנפיו.

ובדבר שאלתו מה חילוק יש בין מלפנים לעכשיו,

הנה גם מלפנים היו חולים אבל לא ידעו שהם חולים, ובא מורנו הבעש"ט הרב המגיד ממעזריטש וכ"ק אדמו"ר הזקן ואחריהם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ זי"ע ויגלו את המחלות וכתבו ספרי רפואות לכל התחלואים.

יחזק השי"ת את בריאותו ויצליח בלימודו וביראת שמים ויהי' יר"ש חסיד ולמדן.

(אגרות קודש ח"ד עמ' רכב-ג)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הנדבקה
והיוזק בעבודת הש"ת

התוכן שבספר זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים ע"י רבינו,
מלבי שנינו עזריה קלם לחקל על הלמוד

להוציא את הנשמה "מאחורי מסך הברזל"

להנות אחרים מידיעותי שרכש בעמל ויגיעה

זוהי עבודתו של האדם - "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז) - לשחרר את היצר טוב ולהוציאו "מאחורי מסך הברזל" (שהוקם על ידי היצר הרע), ולהביאו למעמד ומצב שהוא יהי' המושל ושולט ב"עיר קטנה", היינו, להנהיג את הגוף על פי רצונו של הקב"ה.

ועד כדי כך - שמהפך את הענינים הבלתי-רצויים לטוב, כידוע תורת הבעש"ט (כש"ט ספ"ט) בפירוש הכתוב "סור מרע ועשה טוב (תהלים לד, טו), שלכתחילה צריך להיות הענין ד"סור מרע", ואחר כך צריכים לעשות ממונו - טוב.

ולדוגמא: תמורת ההנהגה באופן של תוקף למלא את רצונו בענינים שאינם שייכים לתורה ומצוותי, וכיוצא בזה - הרי הוא מנצל תוקף זה שלא להתפעל מהקשיים שיכולים להיות בעת שעוסק בענינים טובים, כגון: הקושי לתת מממונו (שעמל והתייגע להשתכר ממון זה) לאדם שאינו מכירו ומעולם לא ראהו, ואף על פי כן, מכיון שקיבל ידיעה שאדם זה רעב - הרי הוא שולח עבורו מממונו. וכמו כן כאשר אדם מצליח להגיע להישגים מרשימים בעניני מדע, המצאת "פסנט", וכיוצא בזה - אינו מנצל זאת רק כדי להרויח ממון וכבוד כו', אלא הוא משתדל שכל אלו שנמצאים מסביבו יוכלו גם הם ליהנות מהידיעות שרכש על ידי ריבוי יגיעתו, וכיוצא בזה בשאר ענינים.

מציב מחיצה המונעת בעד היצר טוב להביע דעתו

הקב"ה ברא את האדם באופן שישנם בלבו ב' חללים: חלל הימני - שבו מקום משכן היצר הטוב, וחלל השמאלי - שבו מקום משכן היצר הרע. ובין ב' יצרים אלו מתנהלת מלחמה תמידית על השליטה ב"עיר קטנה" [שהוא הגוף] (קהלת ט, יד. ראה נדרים לב, ב) ומלחמה זו היא באופן ד"לאום מלאום יאמץ" (תולדות כה, כג), "כשזה קם זה נופל" (רש"י שם), היינו, שלפעמים גובר היצר טוב, ולפעמים גובר היצר הרע, כמבואר בתניא (פ"ט).

והנה, כאשר היצר הרע גובר על היצר טוב, והאדם מתנהג באופן בלתי-רצוי - נוצרת "מחיצה של ברזל", "מסך הברזל", המונעת בעד היצר טוב להביע את דעתו ולהנהיג את האדם בדרך הטובה והישרה.

מובן וגם פשוט שלא יתכן לבטל לגמרי ח"ו את מציאותו של היצר טוב, שהרי מדובר אודות "חלק אלקה ממעל ממש",

...אלא הדבר היחידי שיכולים לגרום הוא - להקים "מסך הברזל" שימנע ח"ו מהיצר טוב להביע את דעתו ולהנהיג את האדם באופן המתאים.

